

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ (АСПЕКТ МОЛОДІ) ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ*

©2024 ІЛЯШ О. І.

УДК 316.334.2:314.15(477)
JEL Classification: E240; J6; J13; J15

Іляш О. І.

Стратегічні пріоритети Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу (аспект молоді) для післявоєнної відбудови України

Метою статті є визначення стратегічних пріоритетів Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу та механізмів реєміграції молоді для післявоєнної відбудови України. Обґрунтовано недоліки державної молодіжної політики та їх вплив на здатність збереження людського потенціалу України, що призводить до міграційних втрат і посилення критичних соціально-економічних і демографічних зрушень. Зроблено акцент на засадах і послідовності державної політики збереження людського потенціалу, зокрема молоді, для післявоєнної відбудови України. Визначено, що концептуальною основою реалізації державної політики збереження людського потенціалу, на-самперед в аспекті молоді, є політика, яка враховує найкращі світові практики реалізації молодіжної політики, узгоджується з національними молодіжними стратегіями та заохочує впровадження рекомендацій Ради Європи щодо прав та участі молоді. Доведено необхідність розробки Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу, генеральною метою якої є формування візії, контексту, пріоритетів та напрямів побудови цілісної, стійкої та ефективної державної молодіжної політики, яка спрямована на покращення якості життя в особистому, сімейному, трудовому та соціальному аспектах, покращення умов життя та заохочення повернення української молоді. Вирішення цих проблем має значення для збереження людського потенціалу та сприяння повоєнній відбудові України. Відповідно до мети Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу запропоновано зосередитися на 5 стратегічних пріоритетах молодіжної політики та покращення якості життя молоді. Наголошено, що покращення якості життя та середовища проживання молоді в Україні і повинні бути спрямовані на вирішення таких завдань, як економічний добробут, демографічні проблеми, диспропорції на ринку праці, соціальна напруга та культурний розвиток, стимулювання реєміграції української молоді та зміцнення регіонів та територіальних громад для більш заможного майбутнього у часі повоєнного відновлення України. Визначено стратегічні пріоритети й оперативні стратегічні цілі державної політики збереження людського потенціалу України у сегменті молоді. Механізми реалізації молодіжної політики представлено відповідними інструментами у межах п'яти стратегічних пріоритетів: покращення якості особистого, сімейного, трудового, суспільного життя молоді та середовища її проживання, які повинні передбачати провідну участь держави щодо реалізації стратегії реєміграції молоді із залученням інститутів громадянського суспільства, ЄС та ООН.

Ключові слова: людський потенціал, державна політика, стратегічні пріоритети, Дорожня карта, міграція молоді, якість життя, реєміграція, повоєнна відбудова України.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-92-101>

Рис.: 4. Бібл.: 17.

Іляш Ольга Ігорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Берестейський, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: oliai@meta.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1622122/olha-ilyash/>Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=56607304100>UDC 316.334.2:314.15(477)
JEL Classification: E240; J6; J13; J15

Ilyash O. I. Strategic priorities of the Roadmap for the implementation of the State policy of preserving human potential (youth aspect) for the post-war reconstruction of Ukraine

The purpose of the article is to determine the strategic priorities of the Roadmap for the implementation of the State policy of preserving human potential and the mechanisms of youth re-emigration for the post-war reconstruction of Ukraine. The author substantiates the shortcomings of the State youth policy and their impact on the ability to preserve the human potential of Ukraine, which leads to migration losses and the intensification of critical socioeconomic and demographic changes. Emphasis is placed on the principles and consistency of the State policy of preserving human potential, in particular youth, for the post-war reconstruction of Ukraine. It is determined that the conceptual basis for the implementation of the State policy of preserving human potential, especially in terms of youth,

* Публікація містить результати досліджень, проведених в рамках проекту НФДУ «Міграційні втрати молоді: імітаційне моделювання та сценарне прогнозування у контексті збереження людського потенціалу для повоєнної відбудови України» (Реєстраційний номер Проекту: 2022.01/0074)

is a policy that takes into account the best international practices of youth policy implementation, is consistent with national youth strategies and encourages the implementation of the Council of Europe's recommendations on youth rights and participation. The author proves the need to develop a Roadmap for the implementation of the State policy of preserving human potential, the general purpose of which is to formulate a vision, context, priorities and directions for building a holistic, sustainable and effective State youth policy aimed at improving the quality of life in personal, family, labor and social aspects, improving living conditions and encouraging the return of Ukrainian youth. Addressing these issues is important for preserving human potential and contributing to the post-war reconstruction of Ukraine. In accordance with the goal of the Roadmap for the implementation of the State policy of preserving human potential, it is proposed to focus on 5 strategic priorities of youth policy and improving the quality of life of young people. It is emphasized that improving the quality of life and living environment of young people in Ukraine should be aimed at addressing such issues as economic well-being, demographic problems, labor market imbalances, social tensions and cultural development, stimulating the re-emigration of Ukrainian youth and strengthening regions and territorial communities for a more prosperous future in the post-war recovery of Ukraine. The strategic priorities and operational strategic goals of the State policy of preserving the human potential of Ukraine in the youth segment are defined. The mechanisms for implementing youth policy are represented by the relevant tools within the framework of five strategic priorities: improving the quality of personal, family, labor, social life of young people and their environment, which should include the leading participation of the State in implementing youth re-emigration strategies with the involvement of civil society institutions, the EU and the UN.

Keywords: human potential, State policy, strategic priorities, Roadmap, youth migration, quality of life, re-emigration, post-war reconstruction of Ukraine.

Fig.: 4. **Bibl.:** 17.

Ilyash Olha I. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (37 Beresteyskiy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: oliai@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1622122/olha-ilyash/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56607304100>

Вступ. Повномасштабна війна в Україні обумовила масові вимушені переміщення населення, особливо молоді, як всередині країни, так і за кордон. Це призвело до гострих соціальних проблем, викликів і загроз національній безпеці. Масштаби зовнішньої міграції молоді спричинили втрату цінних знань та послабили мотиваційні установки щодо життя та праці в Україні. Виїзд найбільш творчих особистостей суттєво вплинув на людський потенціал і ресурси країни, поглибивши демографічну кризу та перешкоджаючи зусиллям післявоєнної відбудови.

Останніми роками зростає освітня міграція з України, особливо з прикордонних регіонів, що молоддю розглядається як шлях до соціального розвитку. Значна кількість такої вікової категорії українців виїхала з країни після 24 лютого 2022 року, причому більший відсоток молодих (16–20 років) і старших (31–34 роки). Близько 15 % молоді розглядають можливість продовжити навчання або здобути другу вищу освіту за кордоном, а майже половина не визначилися. Багато студентів розглядають навчання за кордоном, особливо в Польщі та Чехії, як спосіб до постійної міграції в межах ЄС. Академічна мобільність є сполучною ланкою між освітньою та трудовою міграцією для українських студентів, адже багато з них шукають освіту та можливості працевлаштування в європейських країнах, що вказує на небажання повертатися в Україну в майбутньому.

На посилення міграційних прагнень серед української молоді вплинули такі чинники, як глобалізація, європейська інтеграція, особистісно-професійні можливості та детермінанти. Щоб вирішити цю проблему, Україна повинна зосередитися на стратегічних імперативах, критеріях та засобах стримування міграційних втрат молоді. Покращуючи умови життя, соціальні відносини та загальну стабільність суспільства, Україна може працювати над збереженням свого людського потенціалу. Реалізація активної соціальної політики, спрямованої на регулювання міграційних прагнень молоді в контексті національної економіч-

ної безпеки, має вирішальне значення для розвитку країни під час та після війни.

Аналіз останніх публікацій свідчить про значний інтерес вітчизняних і закордонних учених до проблеми збереження людського потенціалу, особливо у контексті політики реміграції молоді для повоєнного відновлення України. Тут варто виокремити дослідження авторів О. Сидорчук, О. Панькова [1] щодо державної міграційної політики та ризиків впливу міграції на національну і соціальну безпеку країни, наукові розробки авторських колективів В. Токар, З. Гбур [2]), О. Мульська, І. Бараняк [3], Т. Васильців, О. Мульська [4], М. Біль [5], І. Долі, О. Клименко [6] у напрямку вивчення причин і наслідків міграції населення, міграційних стратегій української молоді, а також проблем міграційних аспірацій молоді України в умовах війни (О. Іляш, І. Бараняк [7]). Така значуща увага науковців до вивчення проблем міграційної політики обумовлена пошуком шляхів подолання недосконалої стратегії молодіжної політики, різновекторності стратегічних соціальних цілей підвищення якості життя серед молодого населення та посилює необхідність створення дієвої системи моніторингу та оцінки ефективності молодіжної політики України під час війни, а також вимагає негайних заходів щодо розробки стратегії державної політики збереження людського потенціалу, віддаючи пріоритет залученню молоді до повоєнного відновлення держави. Отже, *метою статті* є визначення стратегічних пріоритетів Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу та механізмів рееміграції молоді для післявоєнної відбудови України.

Основні результати. Стратегії мінімізації викликів економічній безпеці та збереження людського потенціалу під час післявоєнної відбудови, особливо в умовах посилення зовнішньої міграції молоді, повинні включати поширення кращих практик залученості молоді до формування молодіжної політики, збільшення фінансування молодіж-

них програм, сприяння згуртованості молоді в сільській місцевості, покращення кадрової підтримки, заохочення міжнародної мобільності молоді, підтримку молодіжного волонтерства, посилення громадянської активності та молодіжного руху. Для підвищення ефективності національної молодіжної політики необхідно адаптувати механізми до різних молодіжних груп, покращити координацію між інституціями, зміцнити молодіжні організації та громадську обізнаність щодо можливостей розвитку молоді в Україні.

Опитування української молоді за кордоном показало, що високий рівень її соціальної активності в Укра-

їні стримує міграційні прагнення. Молоді люди вірять у післявоєнний потенціал нашої країни, але мають низькі очікування щодо можливостей після перемоги. Вищі доходи за кордоном перешкоджають їхньому поверненню, незважаючи на побоювання щодо погіршення психічного та фізичного здоров'я. З суб'єктивних і об'єктивних причин молодь прагне залишитися в розвинених країнах Європи.

Отже, вкрай важливо в межах післявоєнної відбудови докласти максимум зусиль для усунення більшості суттєвих недоліків у системі державної молодіжної політики (рис. 1), включаючи:

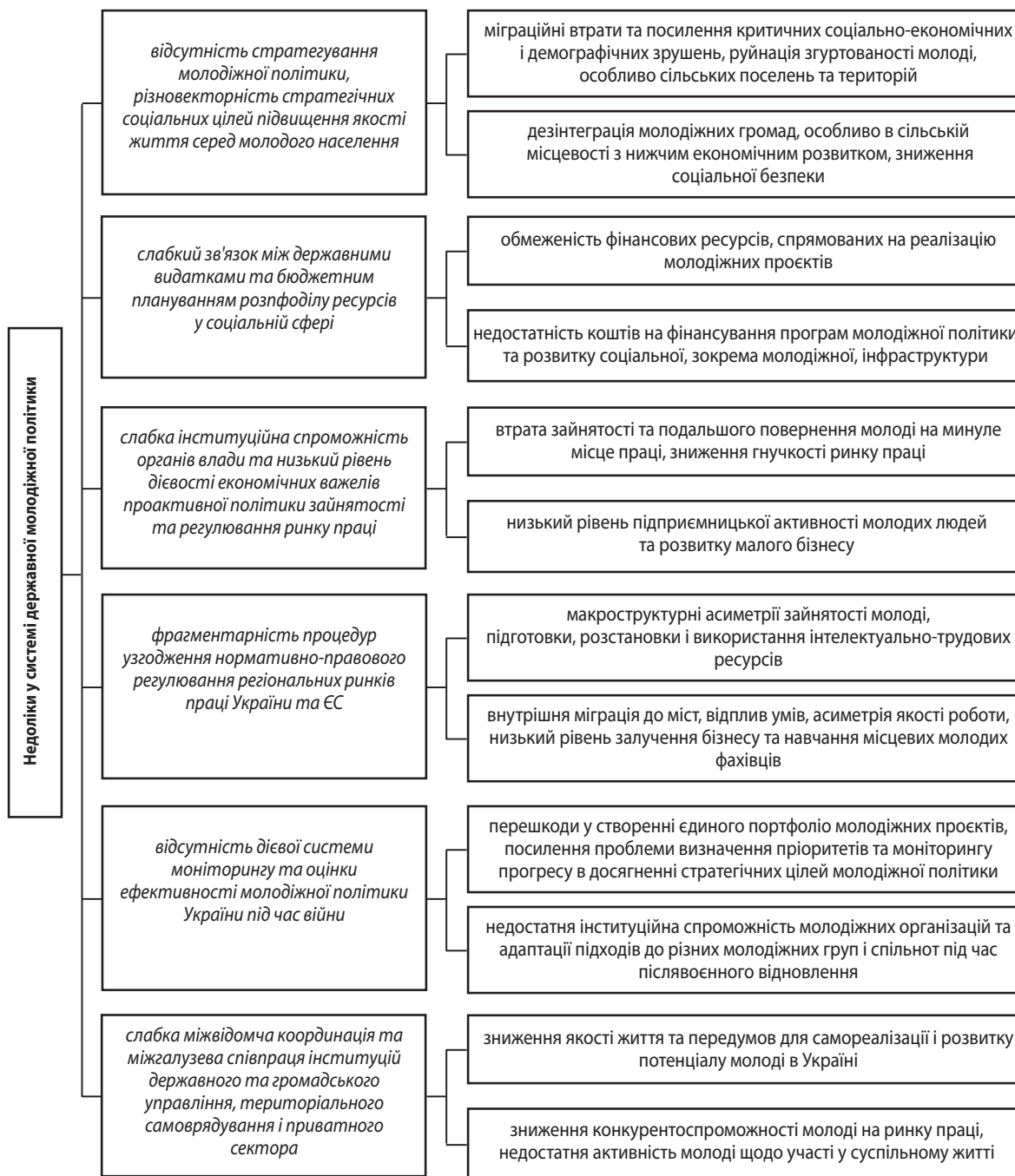

Рис. 1. Недоліки державної молодіжної політики та їх вплив на здатність збереження людського потенціалу України

Джерело: складено автором

- *недосконалість стратегування молодіжної політики, різновекторність стратегічних соціальних цілей підвищення якості життя серед молодого населення, що призводить до міграційних втрат і посилення критичних соціально-економічних і демографічних зрушень (негативних структурних і функціональних змін на ринках праці, послаблення трудового потенціалу, вимивання з країни економічного ресурсу тощо), руйнації згуртованості молоді, особливо сільських поселень та територій із нижчим рівнем економічного розвитку, послаблення конкурентних позицій національної економіки. Стратегічною і пріоритетною соціальною метою є покращення якості життя молодого населення, зменшення міграційних втрат і запровадження критичних соціально-економічних і демографічних змін;*
- *слабкий зв'язок між державними видатками та бюджетним плануванням розподілу ресурсів у соціальній сфері, що призводить як до обмеженості фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію молодіжних проєктів, так і до недостатності коштів на фінансування програм молодіжної політики та розвитку соціальної, зокрема молодіжної, інфраструктури. Важливо додати: державні видатки та бюджетне планування впливають на розподіл ресурсів у соціальній сфері, що суттєво обмежує фінансування молодіжних проєктів і програм та фінансування розвитку молодіжної інфраструктури, як-от спортивних осередків, культурних центрів та навчальних закладів, що погіршує доступ молоді до основних послуг;*
- *обмежену інституційну спроможність органів влади та низький рівень дієвості економічних важелів проактивної політики зайнятості (зокрема, низький рівень стимулювання зайнятості ВПО) та регулювання ринку праці, насамперед на місцевому рівні, тінізація економічних і трудових відносин, високий рівень прихованого безробіття.*

Як наслідок, проблеми молодіжної політики в Україні включають недостатню інституційну спроможність, неефективну політику зайнятості для переміщених осіб та регулювання ринку праці на місцевому рівні;

- *фрагментарність процедур узгодження нормативно-правового регулювання регіональних ринків праці України та ЄС, відсутність механізмів співрегулювання транскордонного ринку праці, низький рівень стимулювання інклюзії бізнесу та розвитку системи підготовки фахівців на локальному рівні, що призводить до макроструктурних асиметрій зайнятості, підготовки, розстановки і використання інтелектуально-трудова ресурсів, посилює внутрішню міграцію до міст, вплив умов, асиметрію якості роботи та глобальну нестабільність. У підсумку фрагментація у координації регуляторних та правових аспектів ринків праці в Україні та ЄС разом із відсутністю механізмів співрегулювання транскордонного ринку перешкоджає залученню бізнесу та навчанню місцевих*

молодих фахівців. Вирішення цих проблем має вирішальне значення для збалансування якості роботи, використання трудового потенціалу молоді і загальної стабільності ринку праці;

- *відсутність дієвої системи моніторингу та оцінки ефективності молодіжної політики України під час війни.* Відсутність такої системи перешкоджає створенню єдиного портфоліо молодіжних проєктів, посилює проблему визначення пріоритетів та моніторингу прогресу в досягненні стратегічних цілей молодіжної політики, особливо у зміцненні інституційної спроможності молодіжних організацій та адаптацію підходів до різних молодіжних груп і спільнот під час післявоєнного відновлення країни.

Війна, розв'язана росією в Україні, вимагає негайних заходів щодо розробки стратегії державної політики збереження людського потенціалу, віддаючи пріоритет залученню молоді до сталого розвитку. Маючи понад 11 мільйонів молодих людей в Україні, держава має зосередитися на освіті, соціальній та економічній сферах, щоб використати їхній потенціал. У зв'язку з цим державна політика збереження людського потенціалу у межах протидії ризикам міграційних втрат молоді повинна бути скерована на створення умов для самореалізації молоді та участі в національному розвитку й післявоєнній відбудові (рис. 2).

Серед пріоритетів реєміграції молоді – якість життя, заробітна плата, професійне зростання та умови ведення бізнесу. Такі фактори, як безпека, соціальна рівність, справедливості і економічне процвітання, кращі умови працевлаштування, партисипація в управлінні, новий досвід і можливість займатися політичною діяльністю, активізація молодіжного руху, волонтерство та підтримка професійної мобільності, виступатимуть головними стратегічними пріоритетами молодіжної політики та чинниками повернення української молоді.

Концептуальною основою реалізації державної політики збереження людського потенціалу, насамперед в аспекті молоді, є політика, яка враховує найкращі світові практики реалізації молодіжної політики, узгоджується з національними молодіжними стратегіями та заохочує впровадження рекомендацій Ради Європи щодо прав та участі молоді, зокрема [8]: Плану дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» [9]; Стратегії молодіжного сектора до 2030 року [10]; Національної стратегії державної молодіжної політики до 2030 року [11]; Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021 – 2025 роки [12]; Рекомендацій Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015) [13]; Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016) [14]; Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017) [15]; Рекомендацій Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023) [16]; Рекомендацій Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022) [17].

Рис. 2. Засади та послідовність державної політики збереження людського потенціалу, зокрема молоді, для післявоєнної відбудови України

Джерело: складено автором

Співпраця між Радою Європи та Україною у сфері молодіжної політики передбачає перегляд молодіжної політики України та сприяння участі громадськості, приведення країни до європейських стандартів у сфері прав людини, верховенства права та демократії, включно з питаннями молоді, розширення можливостей молоді в Україні через участь у молодіжній політиці та якісну працю, особливо під час війни та післявоєнний час.

Зважаючи на розуміння впливу міграційних втрат молоді на економічну безпеку та забезпечення соціально-економічної стабільності України, а також виявлені фактори і соціальні проблеми, що спонукали до міграції молоді та втрати інтелектуально-кадрового ресурсу, необхідним є впровадження та розробка *Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу*, особливо серед молоді. *Генеральною метою Дорожньої карти* є формування візії, контексту, пріоритетів та напрямів побудови цілісної, стійкої та ефективної державної молодіжної політики, яка передбачає моніторинг і регулювання зовнішніх міграційних процесів молоді та їх наслідків, планування і реалізацію молодіжних проєктів на основі їх стратегічної значущості, активізацію зусиль для покращення якості особистого, сімейного, трудового і соціального життя, умов проживання та стимулювання реєміграції української молоді в цілях збереження людського потенціалу та післявоєнної відбудови України (рис. 3).

Відповідно до мети *Дорожня карта реалізації державної політики збереження людського потенціалу* зосереджена на *п'яти стратегічних пріоритетах молодіжної політики* та покращення якості життя молоді (рис. 4):

(1) покращення якості *особистого* життя; (2) покращення якості *сімейного* життя; (3) покращення якості *трудоного* життя; (4) покращення якості *суспільного* життя; (5) покращення *середовища проживання* для молоді в Україні і мають бути спрямовані на вирішення таких завдань, як економічний добробут, демографічні проблеми, диспропорції на ринку праці, соціальна напруга та культурний розвиток, стимулювання реєміграції української молоді та зміцнення регіонів та територіальних громад для більш заможного майбутнього у часі повоєнного відновлення України.

Визначення стратегічних напрямів збереження людського потенціалу відіграє важливу роль під час формування політики збереження стійкості економіки України, її спроможності до післявоєнного відновлення. Серед конкретних завдань: підвищення рівня зайнятості, забезпечення економічної активності населення та розвиток навичок підприємництва, розширення кваліфікаційних рамок, професійно-кваліфікаційних компетенцій та здатності до високоінтелектуальної і продуктивної праці, подолання ризиків соціальної ізоляції, а також підвищення ефективності системи охорони здоров'я.

Стратегія подолання ризиків міграційних втрат в умовах війни має бути спрямована на зміцнення і розвиток молодіжного потенціалу, покращення загальної якості життя, які в сукупності формують передумови забезпечення стійкого економічного зростання та самовідтворення людського потенціалу. Основними системоутворюючими напрямами молодіжної політики, які можуть стати «стратегічними орієнтирами до дії» щодо збереження людського капіталу задля післявоєнної відбудови, мають бути: (1) по-

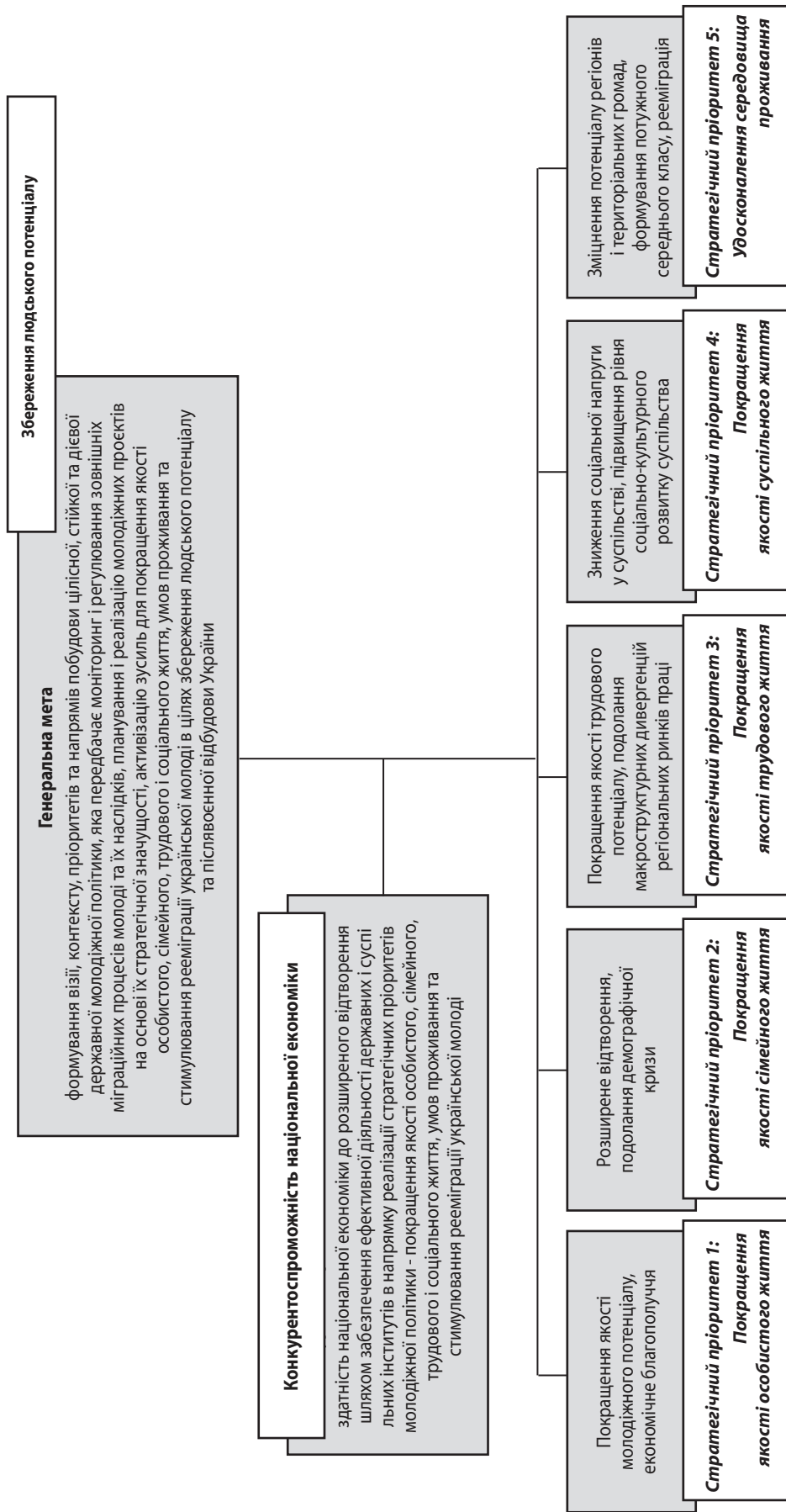

Рис. 3. Генеральна мета та стратегічні пріоритети Дорожньої карти реалізації державної політики збереження людського потенціалу України

Джерело: складено автором

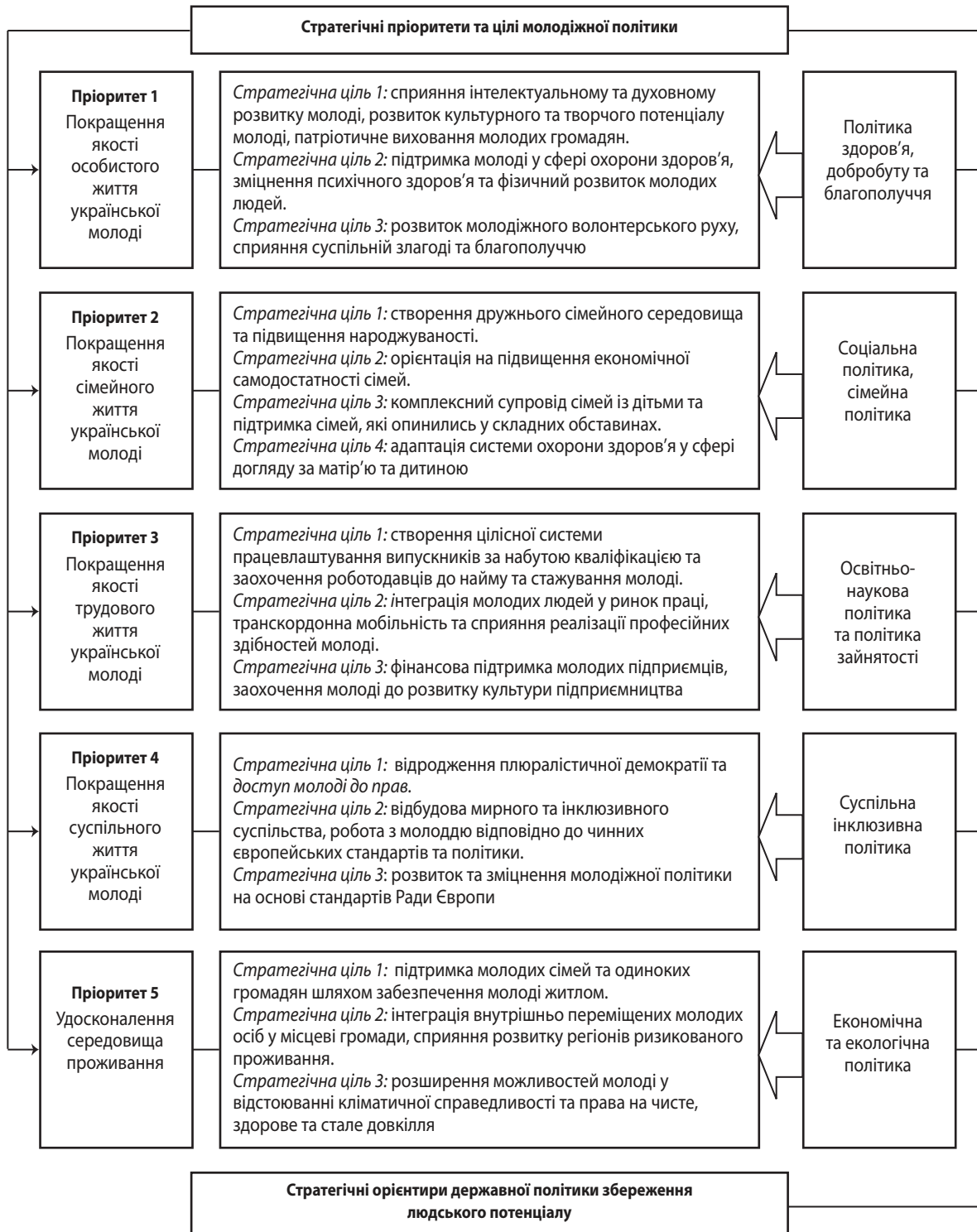

Рис. 4. Стратегічні пріоритети та оперативні стратегічні цілі державної політики збереження людського потенціалу України у сегменті молоді

Джерело: складено автором

літика добробуту та благополуччя, (2) соціальна та сімейна політика, (3) освітньо-наукова та інноваційна політика, політика зайнятості; (4) суспільна та інклюзивна політика, (5) економічна та екологічна політика. Запропонована на рис. 2 модель визначає не лише стратегічні орієнтири дер-

жавної молодіжної політики, але й завдання та системні стратегічні рішення збереження людського капіталу. Досягнення таких стратегічних цілей дозволить реалізувати мету Дорожньої карти – підвищити здатність людського потенціалу до самовідтворення шляхом формування по-

годженої та дієвої молодіжної політики, зосередженої на покращенні якості особистого, сімейного, трудового і соціального життя, активізації зусиль рееміграції населення для післявоєнної відбудови України.

Керуючись принципами Стратегії молодіжного сектора до 2030 року Ради Європи, Законом України «Про основні засади молодіжної політики» та Указом Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року», механізми молодіжної політики в Україні повинні передбачати фінансову підтримку розвитку громадянського суспільства на користь молоді, якісний розвиток та становлення стандартів якості життя для підвищення загального добробуту і збереження людського потенціалу. Головний акцент – на стимулюванні рееміграції української молоді для післявоєнного відновлення, соціалізації і повернення до життя молодих репатріантів та створення робочих місць на деокупованих територіях; розвиток молодіжної інфраструктури у сільській місцевості; формування чіткої державної політики рееміграції населення та реалізацію практичної підтримки планів молодіжної політики; підвищення компетентності, сприяння волонтерству, залучення молоді до ухвалення рішень та сприяння соціальної єдності.

Механізми реалізації молодіжної політики можна представити відповідними інструментами у межах п'яти стратегічних пріоритетів:

(1) *Інструменти покращення якості особистого життя молоді.* Державна молодіжна політика України має бути спрямована на підвищення якості життя молоді, покращення здоров'я, благополуччя та добробуту, інтелектуальний та духовний розвиток, патріотичне виховання молоді, покращення соціального та культурного середовища молоді, заохочення її до волонтерства й громадянської активності молодих людей. Запропоновані механізми державної молодіжної політики спрямовані на підвищення якості життя молоді через ініціативи, спрямовані на покращення здоров'я, благополуччя та розвиток особистості, боротьбу з бідністю та покращення доступу до медичної допомоги.

(2) *Інструменти покращення якості сімейного життя молоді.* Дієвими інструментами підвищення загального добробуту, зростання якості життя української молоді та заохочення повернення її в Україну є покращення умов сімейного життя, сприяння економічній самодостатності сімей та надання комплексної підтримки сім'ям із дітьми. Головні ініціативи мають бути зосереджені на покращенні економічної стабільності сімей, сприянні балансу між батьківством і професійним життям, адаптації системи охорони здоров'я для кращого задоволення потреб матері і дитини, фінансовій допомозі сім'ям із дітьми до досягнення ними повноліття, комплексному підході до сімейного добробуту. Широкомасштабну підтримку молодих сімей необхідно спрямувати на покращення доступу до соціальних послуг, приділяючи особливу увагу зменшенню бідності та соціальної

ізоляції молоді у світлі демографічних проблем шляхом створення надійної системи соціальних послуг та забезпечення кращих умов життя для сімей із низькими доходами. Це потребує розробки і реалізації комплексної політики підтримки сімей, забезпечення їх благополуччя, усиновлення тощо.

Ціллю молодіжної сімейної політики для збереження людського капіталу під час післявоєнного відновлення України також має стати підвищення народжуваності та забезпечення надійної підтримки сімей шляхом імплементації низки *механізмів соціальної та сімейної політики*. Налаштованість на захист прав сім'ї та дитини, підтримка батьків у збалансуванні професійної діяльності та догляду за дітьми, а також захист та підтримка сімей із дітьми, особливо тих, які стикаються з фінансовими та соціальними проблемами, сприятиме підвищенню добробуту та якості сімейного життя, економічній самодостатності сімей із дітьми, дотриманню балансу між батьківством і професійним життям та матиме вирішальне значення для підвищення народжуваності, зменшення бідності та соціальної ізоляції молодих сімей.

(3) *Інструменти покращення якості трудового життя молоді.* Державна молодіжна політика, спрямована на покращення якості трудового життя української молоді, має реалізувати такі головні цілі *освітньо-наукової політики та політики зайнятості*: по-перше, створення комплексної системи працевлаштування, яка б відповідала кваліфікаціям і заохочувала роботодавців наймати та навчати молодих людей; по-друге, формування ефективної системи підготовки кадрів, сприяння інтеграції молоді на ринок праці, посилення трудової мобільності та реалізація професійних навичок; по-третє, фінансова допомога молодим людям – підприємцям та виховання культури підприємництва серед молоді.

(4) *Інструменти покращення якості суспільного життя молоді.* Низький рівень залучення молодих українців до представницької демократії та членства у традиційних політичних організаціях, таких як політичні партії та профспілки, актуалізує важливість залучення молоді до побудови інклюзивного суспільства через різні стратегії та резолюції, включаючи Європейську Стратегію молодіжного сектора до 2030 року та Національну молодіжну стратегію до 2030 року. Ключова увага має бути зосереджена на *механізмах покращення якості суспільного життя української молоді через інклюзивну політику*, спрямовану на просування демократії, повоєнну відбудову українського суспільства та приведення молодіжної політики у відповідність до європейських стандартів.

(5) *Інструменти удосконалення середовища проживання молоді.* З метою реалізації цієї стратегічної цілі важливо запровадити ефективні *заходи екологічної та економічної політики* підтримки

молодих громадян та стимулювання повернення їх в Україну. Заходи молодіжної політики повинні бути зосереджені на підтримці молодих сімей із житлом, інтеграції переміщеної молоді в громадах. Метою молодіжної політики також є створення суспільства, де молоді люди є екологічно свідомими, освіченими та мають можливість покращити своє повсякденне життя і середовище існування. Такі ініціативи перш за все спрямовані на посилення міжнародного співробітництва молоді в ухваленні екологічних рішень, наголошуючи на важливості її поглядів у формуванні сталої політики та ініціативи для створення інклюзивного майбутнього, забезпечення доступу до сталої інфраструктури та заохочення досліджень та інновацій в екологічно чистих технологіях.

Механізми державної молодіжної політики мають передбачати реалізацію стратегій провідної участі держави та залучення інститутів громадянського суспільства, керуючись національними нормативно-правовими актами України, ЄС, ООН та Ради Європи, і включати інституційні, політико-правові, організаційні та фінансові складові.

Висновки. Війна, яка триває, вимагає невідкладних заходів щодо формування державної політики, спрямованої на збереження людського потенціалу, зокрема молоді. Враховуючи, що в нашій країні понад 11 млн молодих людей, уряд має надати пріоритет освіти та соціально-економічним можливостям, тоді як ключовими факторами реєміграції є якість життя, перспективи працевлаштування та професійне зростання.

Водночас імплементація стратегічних пріоритетів державної молодіжної політики України повинна узгоджуватися зі стандартами молодіжної політики Ради Європи, яка спрямована на покращення добробуту і прав молодих людей у різних секторах і висвітлює кілька ключових сфер на національному і місцевому рівнях, зокрема: сприяння активній участі молоді в процесах ухвалення рішень; підтримку молодіжних організацій та забезпечення доступу молоді до інформації; усунення бар'єрів доступу молоді до громадянських прав; активізація процесів мобільності молоді для формування почуття приналежності до Європи.

Окрім того, гарантування узгодженості заходів механізмів та інструментів державної молодіжної політики України з рекомендаціями молодіжної політики Ради Європи сприятиме формуванню цілісної та ефективної політики на засадах збереження і реалізації молодіжного потенціалу, забезпечення економічного благополуччя молодих сімей, розширеного відтворення та послаблення демографічної кризи; покращення якості трудового потенціалу, подолання макроструктурних дивергенцій регіональних ринків праці, зниження соціальної напруги у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Міграційна політика України в контексті безпеки та збалансованості економічного і соціального розвитку держави. *Ефективність державного управління*. 2022. № 59. 85–95.

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.59.2019.178421>

2. Токар В. М., Гбур З. В. Аналіз показників міграції населення: внутрішня та зовнішня. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : право, публічне управління та адміністрування*, 2023. № 7.

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>

3. Мульська О. П., Бараняк І. Є. Міграційна мобільність молоді Карпатського регіону: пропозиції до вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регіональної міграційної політики. *Економіка України*. 2021. № 12. С. 71–82.

4. Васильців Т. Г., Мульська О. П. Напрями та інструменти економічного механізму державного регулювання міграційних процесів в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 2 (82). С. 23–29.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-2-3>

5. Біль М. Організаційно-економічні інструменти стимулювання реєміграції молоді України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-59>

6. Dolia I., Klymenko O. Migration Strategies of Ukrainian Youth in the Context of Russian Armed Aggression. *Sociological Studios*. 2023. No. 1 (22). P. 43–52.

DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-01-43-52>

7. Ляш О., Бараняк І. Міграційні аспірації молоді України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-50>

8. Дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період. URL: <https://rm.coe.int/yfd-ukraine-iii-research-report-i-ukrainian/1680ae8108>

9. План дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова». URL: <https://rm.coe.int/action-planukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

10. Стратегія молодіжного сектора до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

11. Національній стратегії державної молодіжної політики до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

12. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakh-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

13. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

14. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

15. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

16. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

17. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6.

URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-societyupd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

REFERENCES

Bil, M. "Orhanizatsiino-ekonomichni instrumenty stymulivannia reemigratsii molodi Ukrainy" [Organizational and Economic Tools for Stimulating the Re-emigration of the Youth of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 41 (2022).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-59>

"Derzhavna tslyova sotsialna prohrama «Molod Ukrainy» na 2021 - 2025 roky" [State Targeted Social Program "Youth of Ukraine" for 2021-2025]. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zat-verdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

"Doslidzhennia potreb i stanu diialnosti mistsevykh, oblasnykh i natsionalnykh orhaniv vlady u sferi molodizhnoi polityky, a takozh mistsevykh i oblasnykh molodizhnykh konsultatyvno-doradchykh orhaniv, zokrema z urakhuvanniam potreb i realii molodykh liudei u voiennyi i povoiennyi period" [Study of the Needs and State of Activity of Local, Regional and National Authorities in the Field of Youth Policy, as Well as Local and Regional Youth Advisory Bodies, in Particular Taking Into Account the Needs and Realities of Young People in the War and Post-war Period]. <https://rm.coe.int/yfd-ukraine-iii-research-report-i-ukrainian/1680ae8108>

Dolia, I., and Klymenko, O. "Migration Strategies of Ukrainian Youth in the Context of Russian Armed Aggression". *Sociological Studios*, no. 1(22) (2023): 43-52.

DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-01-43-52>

Iliash, O., and Baraniak, I. "Mihratsiini aspiratsii molodi Ukrainy v umovakh viiny" [Migratory Aspirations of the Youth of Ukraine in the Conditions of War]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 56 (2023).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-50>

Mulka, O. P., and Baraniak, I. Ye. "Mihratsiina mobilnist molodi Karpatskoho rehionu: propozytsii do vdoskonalennia informatsiino-analitychnoho zabezpechennia rehionalnoi mihratsiinoi polityky" [Migration Mobility of the Youth of the Carpathian Region: Proposals for Improving the Information and Analytical Provision of the Regional Migration Policy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2021): 71-82.

"Natsionalnii stratehii derzhavnoi molodizhnoi polityky do 2030 roku" [National Strategy of State Youth Policy until 2030]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

"Plan dii Rady Yevropy dlia Ukrainy «Stiikist, vidnovlennia ta vidbudova»" [Action Plan of the Council of Europe for Ukraine "Resilience, Recovery and Reconstruction"]. <https://rm.coe.int/action-planukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

"Rekomendatsiia Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro dostup molodi z neblahopoluchnykh raioniv do sotsialnykh prav, CM/Rec(2015)3" [Recommendation of the Committee of

Ministers to Member States on the Access of Youth from Disadvantaged Areas to Social Rights, CM/Rec(2015)3]. <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

"Rekomendatsiia Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro dostup molodykh liudei do prav, CM/Rec(2016)7" [Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on Young People's Access to Rights, CM/Rec(2016)7]. <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

"Rekomendatsiia Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro molodizhnu robotu, CM/Rec(2017)4" [Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on Youth Work, CM/Rec(2017)4]. <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

"Rekomendatsiia Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro zakhyst molodizhnoho hromadianskoho suspilstva i molodi ta pidtrymky yikh uchasti v demokratychnykh protsesakh, CM/Rec(2022)6" [Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Youth Civil Society and Youth and Support for Their Participation in Democratic Processes, CM/Rec(2022)6]. <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-societyupd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

"Rekomendatsiia Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam shchodo uchasti romskoi molodi, CM/Rec(2023)4" [Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Participation of Roma Youth, CM/Rec(2023)4]. <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

"Stratehiia molodizhnoho sektora do 2030 roku" [Strategy of the Youth Sector until 2030]. <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

Sydorchuk, O. H., and Pankova, O. V. "Mihratsiina polityka Ukrainy v konteksti bezpeky ta zbalansovanosti ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku derzhavy" [Migration Policy of Ukraine in the Context of Security and Balanced Economic and Social Development of the State]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, no. 59 (2022): 85-95.

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.59.2019.178421>

Tokar, V. M., and Hbur, Z. V. "Analiz pokaznykiv mihratsiini naseleennia: vnutrishnia ta zovnishnia" [Analysis of Population Migration Indicators: Internal and External]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: Pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, no. 7 (2023).

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>

Vasylytsiv, T. H., and Mulka, O. P. "Napriamy ta instrumenty ekonomichnoho mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv v Ukraini" [Directions and Tools of the Economic Mechanism of State Regulation of Migration Processes in Ukraine]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 2(82) (2021): 23-29.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-2-3>

Стаття надійшла до редакції 20.08.2024 р.
Статтю прийнято до публікації 12.09.2024 р.